

ROZVOJ SOCIOLOGIE V POLSKU

JÁN PAŠIAK

Ak hneď na začiatku poviem, že ani v jednej krajine socialistického tábora sa tak rýchlo nerozvíja marxistická sociológia ako v Poľsku, tak netvrdím už nič nové. Je to skutočnosť, ktorú v posledných dvoch rokoch často konštatujeme, ale zatiaľ málo využívame jej poznatky a skúsenosti pre rozvoj marxistickej sociológie u nás. V rámci spolupráce FÚ SAV s Inštitutom Filozofie a Sociológie PAN, začala sa prvá výmena vedeckých pracovníkov, v rámci ktorej som bol v prvej polovici roku 1963 na trojmesačnej stáži v Inštitute Filozofie i Sociológie (ďalej uvádzam len skratku IFiS) Poľskej akadémie vied. O niektorých poznatkoch z tejto stáže chcem informovať záujemcov o sociológiu. (Súčasťou tejto informácie je aj článok uverejnený v predchádzajúcom čísle tohto časopisu.)

Súčasnú dobu rozvoja sociológie v Poľsku má niekoľko charakteristických znakov. Za posledné tri roky sa skonsolidovali vedecké sociologické pracoviská v Akadémii a vybudovali sa katedry sociológie na vysokých školách, ktoré vychovávajú pracovníkov pre sociológiu.

Veľký dôraz sa kladie na zvyšovanie kvalifikácie vedeckých pracovníkov prostredníctvom obhajoby doktorských prác (charakteru kandidátskych prác u nás).

Koordinovanie empirických výskumov okolo základnej problematiky, kvantitatívny i kvalitatívny rast publikácií zo sociológie a začínajúca ofenzíva marxistickej sociológie proti zástancam iných smerov v sociológii, stále sa zväčšujúca úloha marxistickej sociológie pri riešení otázok budovania socialistickej spoločnosti v Poľsku a vzrastajúca autorita marxistickej sociológie v Poľsku iste nie je všetko, čo charakterizuje dnešnú poľskú sociológiu, ale predovšetkým o uvedených otázkach by som sa chcel obšírnejšie zmieniť.

ORGANIZÁCIA SOCIOLOGICKÝCH PRACOVÍSK V IFiS

IFiS PAN (riaditeľ prof. dr. A. Schaff, zást. riad. prof. dr. J. Szczepański) sa skladá z dvoch veľkých skupín pracovísk: zo skupiny filozofických a skupiny sociologických pracovísk. Uvediem tu len sociologické pracoviská.

Zakład Podstawowych Badań Socjologicznych vedie prof. J. Szczepański. Tento systematicky uskutočňuje výskum stratifikácie spoločnosti v Poľsku. V tomto oddelení sa pracuje na témach: *Zmeny v spoločenskej štruktúre poľského národa* (Szczepański 1965), *Formovanie sa povolania riaditeľa priemyslového závodu* (Najduchowska 1965), *Spoločenské postavenie vedeckých pracovníkov* (Najduchowska 1965), *Premeny v spoločenskom postavení umelcov a intelektuálov* (Wallis 1965), *Premeny prebiehajúce v spoločenskom a kultúrnom živote drobného meštianstva* (Tulli 1964), *Spoločenská úloha organizátorov vedy v procese plánovitého hromadenia a využívania poznatkov* (Kozłowski 1965).

Pri tomto oddelení pracuje Pracownia Badań nad Kulturą, Masową (vedie ju dr. Kazimierz Żygulski), kde sa pracuje na týchto témach:

Úloha čítania vo vybranom robotníckom prostredí (Żygulski 1965), *Národné a medzinárodné aspekty kultúry, Problém hrdinu v masovej kultúre* (Żygulski 1965). Pracownia Psychologii Społecznej (dr. Malewska) pracuje na problematike *Analýza spoločenských vzťahov v produktívnej oblasti, Ekonomické a mimoekonomické podnety v práci a chuť do práce* (Malewska). Táto pracovňa pracuje ešte na úlohe, ktorú financuje Spoločnosť vedomého materstva a má pracovný názov *Premeny v živote rodiny*. Tento výskum sa opiera o výskum pacientiek na gynekologicko-pôrodných klinikách, skúma názory rodičov na sexuálnu výchovu, analyzuje materiál z rodinných poradní, ktorý sa týka konfliktov v rodinách a manželstvách. Ďalej sa tu pracuje na témach: *Analýza morálnych názorov mládeže, Morálne kritériá spoločnosti vo veľkomeste*. Pracownia Socjologii Stosunkow Politycznych (doc. dr. J. Wiatr) začína pracovať na témach: *Sociológia politiky v socialistických krajinách, Spoločenská samospráva ako prvok poľského politického systému* (Wiatr 1965), *Spoločenská aktivita v práci okresného národného výboru* (Bereza 1965).

Zakład Socjologii Miasta (prof. dr. S. Nowakowski) sa zaoberá výskumom rozvoja miest a urbanizácie. Pracuje sa na dvoch okruhoch problémov: *Sociologická typológia poľských miest a Problémy urbanizácie v Poľsku*. Sú to predovšetkým tieto témy: *Potreby súčasného človeka a koncepcia socialistického mesta, Spoločensko-kultúrny život sídliska pri Varšave, na základe jeho funkcie v súbore veľkomesta, Vplyv migrácie na formovanie demografickej a spoločenskej štruktúry Varšavy, Výskumy miest v západnom Poľsku, Výskum spoločenskej štruktúry mestečka pri Varšave, Výskum spoločenskej funkcie Otwocka*.

Zakład Socjologii Pracy (dr. A. Sarapata). Tu sa pracuje na troch základných okruhoch problémov: *Premeny v obsahu práce a pozícii povolání pod vplyvom socialistickej industrializácie*. Z deviatich tém tohto kruhu uvediem aspoň niektoré: *Inžinieri strojného priemyslu, Inžinieri a technici hutníckeho priemyslu, Priemysloví lekári*. Druhý okruh tvoria témy okolo pohybu pracovníkov. Napríklad: *Príliv pracovníkov do závodov spoločného hospodárstva* (Szostkiewicz 1964), *Prispôsobovanie sa mladých robotníkov práci v závode* (Jarosińska 1965). Tretí okruh problémov je venovaný veľmi dôležitej otázke, výberu vedúcich kádrov pre závod a otázkam vedenia závodu. Obsahuje tieto témy: *Vedúci rôznych stupňov, rôznych odvetví a rôznej veľkosti závodov* (Sarapata 1965), *Účast pracovníkov na vedení závodu* (Jarosz, Strzeleccki, Doktor), *Vzťahy medzi nadriadenými a podriadenými* (Strzeleccki 1964), *Podmienky spolupráce a konfliktu* (H. Szostkiewicz), *Spokojnosť s prácou* (Hoser 1964), *Motívy práce* (K. Hirszel 1964), *Vzťah pracovníkov k technickému pokroku* (Strzeleccki 1965), *Postup v práci — možnosť a skutočnosť* (Sarapata 1964).

Úplne novým pracoviskom je Pracownia Metod i Technik Empirycznych w Socjologii (doc. dr. Z. Gostkowski), ktorá plánuje vyskúšať a spracovať batérie otázok, za pomoci ktorých by bolo možné získať fakty pre porovnávajúcu analýzu postojov k spoločensko-ekonomickým zmenám v industrializovaných oblastiach. Bude sa pracovať najmä na týchto témach: *Verifikácia*

hypotézy o tendencii povyšovať svoje spoločenské postavenie, Verifikácia údajov sociologického charakteru zo sčítania ľudu. Vplyv anonymity na obsah výpovedí v rozhovoroch a vyplňaných anketách, Vplyv pozície anketéra na chovanie sa a výpovede respondentov.

Zaklad Socjologii Wsi (doc. dr. B. Gałęski) robí výskum spoločenských premien na dedine, premien v postavení roľníka a iných procesov, ktoré prebiehajú na dedine. (O tomto pozri podrobnú informáciu v predchádzajúcom čísle OME.)

Pre úplnosť treba ešte uviesť, že problematika sociológie náboženstva sa spracúva v Pracowni Religioznawstwa, ktorá patrí do skupiny filozofických pracovísk. Tu sa pod vedením prof. dr. J. Legowicza pracuje na týchto témach: *Analýza pohybu náboženských skupín v Poľsku, Dejiny sociológie náboženstva v Poľsku, Vplyv industrializácie na religiozitu v západnej Európe* (Judenko), *Terénne výskumy zo sociológie náboženstva* (Poniaowski).

Celá vedeckovýskumná práca je zoskupená okolo základnej témy: *Spoločenské dôsledky socialistickej industrializácie krajiny*. Jednotlivé práce majú priniesť empirický materiál k čiastkovým problémom, majú ich riešiť a postupne sa má prejsť k syntetickému spracovaniu tejto problematiky.

Osobitný význam pripisuje IFiS výskumom, ktoré sa v značnej miere podieľajú na *Pláne výskumov mimoriadne dôležitých pre hospodárstvo*, ktoré realizujú generálne smery výskumov súčasnosti, dávajú obraz o súčasnej spoločnosti a svojimi výsledkami slúžia spoločenej praxi.

Tieto pracoviská uskutočňujú výlučne základné výskumy a nerobia výskumy na objednávky jednotlivých organizácií alebo inštitúcií. Práce takéhoto charakteru robia jednotlivé sociologické pracoviská rezortného charakteru. Napríklad sociologické pracovisko na Ministerstve vyšších škôl robí výskumy uchádzačov na vysoké školy, absolventov vyšších škôl a pod.

Sociologické pracoviská v Akadémii sa stávajú centrom teoretickej a metodologickej práce a z tohto hľadiska stmelujú pracovníkov zo všetkých sociologických pracovísk.

Osvedčenou formou výmeny názorov k metodologickým, teoretickým otázkam a k výsledkom výskumov sú pravidelné semináre v jednotlivých oddeleniach. Metodologické otázky, ktoré sú spoločné všetkým oddeleniam, prediskutujú sa na metodologickom seminári všetkých oddelení, ktoré vedie doc. Gostkowski. Dôležité teoretické otázky, upresňovanie základných pojmov, teoretický základ sociologických výskumov a pod. rieši Konwersatorium Socjologiczne, ktoré vedie prof. Szczepański, a na ktorom sa zúčastňujú všetci zúčastníci i mimo pracovísk Akadémie.

IFiS sa stal strediskom vedeckovýskumnej práce v sociológii a umožňuje jej ďalší rýchly rozvoj.

Okrem sociologických pracovísk v IFiS existuje ešte celý rad iných vedeckých sociologických pracovísk. Na Sliezskeom vedeckom inštitúte je sociologické oddelenie, ktoré robí výskumy robotníckej triedy v kraji Katovickom, skúma sociologické problémy priemyslu v Sliezsku, kultúrneho života a najmä zaujímavú problematiku rozvoja miest v Sliezsku.

Obdobnú problematiku skúma sociologické oddelenie Sliezskeho inštitútu v Opole. Sociologické oddelenie Inštitútu západných krajov Poľska orientuje svoju prácu na špecifickú problematiku tej časti Poľska, ktorú získalo po roku 1945 a kde vyrástla nová generácia poľského obyvateľstva.

Osobitnú skupinu sociologických pracovísk tvoria sociologické oddelenia pri rôznych inštitúciách, ako napr. Ústredný inštitút ochrany práce, Inštitút ekonómie a organizácie priemyslu, Inštitút organizácie a mechanizácie stavebníctva, Inštitút strojárského priemyslu. Na týchto pracujú už skupiny sociológov, ktorí riešia problémy vyplývajúce z náplne práce týchto inštitúcií. V Poľsku nie je už dnes nijakou zvláštnosťou, že priemyselné podniky priamo zamestnávajú sociológov pre vlastné sociologické výskumy.

Osobitné úlohy plní Ośrodek Badania Opinii Publicznej (Stredisko výskumu verejnej mienky), ktoré pracuje pri poľskom rozhlase. Toto stredisko robí sondáže verejnej mienky na reprezentatívnej vzorke pre celé Poľsko. Sondáže sa robia s dobrovoľnými pracovníkmi (2000) a za spolupráce s vedeckými pracoviskami. Tématica je veľmi rôznorodá. Napríklad: *Vzťah žien k zárobkovej práci, Práca a záujmy roľníkov, Akých ľudí si ceníme, My a spoločenské prostredie, Čo myslíme o rozvodoch, Moja tohoročná dovolenka, Dieťa v škole a v rodine, Ťažkosti a radosti nášho pracovného dňa* a podobné témy.

Sociológia v Poľsku prenikla do všetkých častí hospodárskeho a spoločenského života, stala sa nevyhnutnou pomocníčkou pri riešení mnohých zložitých úloh politického, hospodárskeho a kultúrneho života poľskej spoločnosti.

Tento rýchly rozvoj sociológie by nebol mysliteľný bez výchovy mladých sociológov. Túto úlohu plnia katedry sociológie na vysokých školách. Sú to predovšetkým tieto katedry: Katedra sociológie na Varšavskej univerzite (S. Ossowski), Katedra sociografie (S. Nowakowski), sociológie politických vzťahov (J. Hochfeld), dejín spoločenského myslenia (Nina Assorodobraj), teórie morálky (M. Ossowska). Na Univerzite v Lodži: Katedra všeobecnej sociológie (M. Hirszowicz—Bielinska), Katedra dejín sociológie (A. Kłosowska), sociografie (J. Lutynski), sociológie priemyslu (J. Szczepański). Na Jagellonskej univerzite v Krakove: Katedra všeobecnej etnografie a sociológie (K. Dobrowolski), sociológie a demografie (P. Rybicki). Univerzita A. Miczkiewicza v Poznani má Katedru sociológie, ktorú vedie W. Markiewicz. Katedry sociológie sú ešte na vysokých školách v Toruni, vo Vroclave a v Gdansku.

Na Vysokej škole spoločenských vied pri KC PZPR je Katedra filozofie a sociológie, kde je sociológia organickou súčasťou výchovy stranických kádrov.

Sociológia sa na vysokých školách vyučuje ako odbor od prvého ročníka. Záujem abiturientov o štúdium sociológie je veľký a presahuje počet plánovaných miest na jednotlivých školách. Na školách pracujú vedecké sociologické krúžky, ktoré sa pravidelne schádzajú na celopoľských sociologických sympóziách, kde študenti vystupujú so sociologickými prácami.

Široká sieť vedeckých sociologických pracovísk je výsledkom systematickej starostlivosti o rozvoj sociológie. V súčasnom období sa tieto pracoviská sústreďujú na skvalitnenie práce a kladú dôraz na vedecký rast svojich pracovníkov.

Tieto pracovník už v krátkom období budú rozsahom i kvalitou práce predstihovať podobné pracovník v kapitalistických krajinách.

Rozvoj sociológie v Poľsku začína hneď po oslobodení, i keď je určitá prestávka v období 1949 — 1955. No už roku 1951 sa začína v Mysli Filozofickej diskusia o metodológii sociologických výskumov. Roku 1952 v Inštitúte roľníckej ekonomiky sa začínajú úvodné práce pre sociologický výskum robotníckej triedy v Poľsku. Skutočná renesancia sociológie v Poľsku sa začína roku 1956, keď Poľská Zjednotená robotnícka strana skoncovala s metódami, ktoré v období kultu osobnosti zahamovali rozvoj spoločenských vied. Nová politika strany vytvorila priaznivé podmienky pre rozvoj sociológie. Charakteristickou črtou tohto obdobia bolo aktivizovanie niektorých tradičných nemarxistických smerov poľskej sociológie a nadviazanie kontaktu poľských sociológov so sociológmi v kapitalistických krajinách. Prijala sa zásada, že ideologické víťazstvo dosiahnuté administratívnym zasahovaním do vedy je povrchné a nestále, že ho treba nahradiť otvoreným ideologickým bojom marxizmu s nemarxistickými smermi. Poľská marxistická sociológia sa rozvíjala v otvorenom ideologickom boji s nemarxistickými smermi.

Sociologické štúdie vychádzajúce z rôznych metodologických základov, ktoré reprezentujú rôzne smery v sociológii, uverejňujú odborné časopisy: Studia Socjologiczne (ca 300 strán), vychádza štvrťročne, Przegląd Socjologiczny, ktorý vydáva vedecká spoločnosť v Lodži, Studia Socjologiczno-Polityczne. Poľská sociologická spoločnosť vydáva v anglickom jazyku Polish Sociological Bulletin. I ďalšie odborné časopisy venujú sociológii veľkú pozornosť, a to najmä Ruch prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny, Kultura i Społeczenstwo.

Aj kultúrno-politické časopisy, napr. Polytika, Kultura, Argumenty často pri-nášajú články z oblasti sociológie.

Výsledky a zovšeobecnenia sociologických výskumov sa zverejňujú v denníkoch. Možno povedať, že práve denná tlač urobila v prvom období veľmi veľa preto, aby sa sociológia spopularizovala medzi širokými vrstvami obyvateľstva. To hrá veľmi dôležitú úlohu pri sociologických výskumoch, lebo ľudia poznajú, na čo tieto sociologické výskumy slúžia a ochotne spolupracujú pri ich realizovaní

V týchto podmienkach, veľmi priaznivých pre otvorenú výmenu názorov, viedol a vedie sa boj o marxistickú sociológiu. Rozvoj sociológie nebol vopred administratívne obmedzený len na marxistickú sociológiu. Na sociologických pracoviskách pôsobia aj nemarxistickí sociológovia prevažne zo staršej generácie, ktorí majú bohaté skúsenosti a dobre ovládajú svoje „remeslo“. Túto skutočnosť treba mať na zreteli, keď sa chceme orientovať v poľskej sociológii, keď posudzujeme jej vývin i jej vzťah k sociológii v kapitalistických krajinách, najmä v USA. Je potrebné naozaj veľmi dobre poznať problematiku rozvoja poľskej sociológie, aby sme sa vyhli jednostrannosti pri jej hodnotení.

Dnes sa marxistickým sociológom v Poľsku vyčíta najmä to, že sú málo ofenzívni v boji proti nemarxistickým tendenciám, ktoré ovplyvňujú poľskú sociológiu z vnútra i z vonku. Je to predovšetkým vplyv novopozitivismu na súčasnú poľskú sociológiu a ideológiu, otázka neangažovanosti v sociológii. Tým-

to otázkam venovalo pozornosť aj XIII. plénum PZPR, ktoré vyzdvihlo ako prvoradú úlohu boj o víťazstvo marxizmu-leninizmu v spoločenských vedách, teda aj v sociológii.

Doterajšie výsledky práce marxistických sociológov, ako i myšlienky, ktoré nachádzame dnes v poľskej marxistickej sociológii ukazujú, že marxistickí sociológovia sú už dnes schopní dokázať v teoretickej i praktickej oblasti prednosť marxistickej sociológie pred ostatnými nemarxistickými smermi.

O plodnej práci marxistických sociológov svedčí už dnes celý rad podnetných publikácií. Zaujímajú čelné miesto v poľskej sociologickej literatúre. Poľská sociologická vedecká literatúra je už dnes pomerne veľmi rozsiahla. Uvediem tu aspoň niekoľko prác, ktoré vyšli v posledných troch rokoch. Tieto práce možno rozdeliť do dvoch veľkých skupín. Prvú skupinu tvoria práce metodologického a teoretického charakteru; druhá skupina rieši konkrétne problémy spoločnosti. Práce charakteru prvej skupiny sa zákonite objavujú v tom období rozvoja sociológie v Poľsku, keď obnovené empirické výskumy nahromadili mnoho materiálu a nastolili mnoho metodologických problémov a keď sa nastoluje nevyhnutná potreba tieto problémy prediskutovať a ísť ďalej v ich riešení. Výhodou je, že tieto diskusie sa začínajú realizovať na základe už spracovaných materiálov a publikovaných prác. Diskusia má tak konkrétny obsah.

Jednou z dôležitých otázok rozvoja marxistickej sociológie je kritické prehodnotenie z pozície marxizmu všetkého, čo v poslednom období priniesla nemarxistická sociológia. Na toto sa podujal a domnievam sa, že veľmi úspešne, Z. B a u m a n v práci *Náčrt sociológie (Zarys Socjologii)*. Práca predstavuje systematický výklad sociologickej problematiky. Autor rozoberá otázku sociológie ako vedy, jej charakteristické črty, filozofické základy, jednotlivé smery v sociológii, základné metodologické direktívy, všeobecné otázky výskumných metód používaných v súčasnej sociológii.

Obdobné problémy rieši i J. H o c h w e l d v práci *Štúdie o marxistickej teórii spoločnosti* (*Studia o marksowskiej teorii społeczeństwa*). Dôraz kladie predovšetkým na tri problémy: vzťah historického materializmu a sociológie, sociológie a ideológie, teória spoločenských tried.

Práce J. S z c z e p a n s k é h o, *Sociológia, rozvoj problematiky a metód* (*Socjologia, rozwój problematyki i metod*) a *Základné pojmy sociológie* (*Elementarne pojęcia socjologii*) sú zhrnutím prednášok z bohatej pedagogickej činnosti. Prvá práca je vlastne vysokoškolskou učebnicou sociológie a druhá je určená tým, ktorí sa začínajú oboznamovať so sociológiou, s jej základnými pojmami a kategóriami.

V poslednom období oprávnenú pozornosť vzbudila medzi pracovníkmi spoločenských vied práca S. O s s o w s k é h o, *O zvláštnostiach spoločenských vied* (*O osobliwościach nauk społecznych*). Práca je výsledkom dlhoročnej práce v sociológii. Je to práca veľmi bohatá na myšlienky, ktoré sa snažia riešiť najaktuálnejšie problémy súčasnej sociológie. Medzi týmito je i problém vzťahu prírodných a spoločenských vied, používanie metód prírodných vied v sociológii, otázka zaangažovanosti sociológie atď. Táto práca neobohacuje len poľskú, ale i svetovú sociológiu.

Do druhej skupiny patria práce, ktoré sú spracované na základe empirických sociologických výskumov. Nie je tu možné vymenovať všetky práce, ktoré vyšli z oblasti sociológie priemyslu, dediny i kultúry a vyberám len niektoré.

Výsledky systematického výskumu robotníckej triedy sú publikované v sérii *Štúdie o vývoji robotníckej triedy* (Studia nad rozvojom klasy robotniczej), ktoré už obsahujú 14 zošitov v troch knižných vydaniach. Uverejnené sú tu štúdie J. Szczepańskiego, Trawinskej, Millera, Szostkiewicza, Szotkiewiczovej, Kulpinskej atd. Tieto práce vzbudili veľký záujem verejnosti a zdá sa, že mnohé ich závery bude možno uplatniť pre prácu v priemyselných závodoch.

Pozoruhodné práce zo sociológie priemyslu uverejnil A. M a t e j k o, *Sociológia priemyslu v USA* (Socjologia przemyslu w Stanach Zjednoczonych Ameryki), ktorá vznikla na základe študijného pobytu autora v USA v rokoch 1957—1959. Druhá práca rozoberá sociologickú problematiku priemyselných závodov v Poľsku, *Sociológia závodu* (Socjologia zakładu pracy) a ďalšia práca sa zaoberá problematikou spoločenských vzťahov v závode, *Práca a kolegalita* (Praca i koleżenstwo). Obdobný charakter má i práca A. S a r a p a t u, K. D o k t o r a, *Základy sociológie priemyslu* (Elementy socjologii przemyslu).

Veľmi zaujímavá je práca W. M a r k i e w i c z a *Spoločenské procesy priemyselnosti* (Społeczne procesy uprzemysłowienia). Je to monografia o povrchových uholných baniach v oblasti Konina a o elektrárni v Konine. Práca vznikla na popud straníckych orgánov a rieši veľmi zložitú problematiku vytvárania osadenstva týchto pracovísk a ich sociálnu problematiku. Pri mojej návšteve v týchto závodoch sa vedúci podnikov veľmi pochvalne vyjadrovali o tejto práci, ktorá im značne pomáha pri riešení sociálnej problematiky v závodoch.

O problematike spoločenských vzťahov v priemysle, o práci s ľuďmi v závodoch hovoria práce: J. L u t o s l a w s k i, *Človek v priemyselnom závode*, II. vydanie (Człowiek w przedsiębiorstwie przemysłowym) a práca Z. P i e t r a s i n s k é h o *Správne vedenie* (Sprawne kierownictwo). Sú to už otázky, ktoré sa týkajú problematiky sociálnej psychológie a praxeológie.

Obdobne sú rozpracované i problémy sociológie dediny, *Spoločensko-ekonomická štruktúra dediny v ľudovom Poľsku* (Społeczno-ekonomiczna struktura wsi w Polsce Ludowej), zborník prác, ktorý zredigoval B. G a l ę s k i, práca B. G a l ę s k é h o *Spoločenská štruktúra dediny* (Społeczna struktura wsi), D. G a l a j, *Spoločensko-hospodárska aktivita roľníkov* (Aktywność społeczno-gospodarcza chłopów), Eudard C i u p a k, *Náboženská kultúra dediny* (Kultura religijna wsi).

Mohol by som uvádzať ďalšie práce z oblasti kultúry, náboženstva, mesta. Nejde mi však o výpočet prác, ale o ilustráciu výsledkov poľskej sociológie v poslednom období.

Je potrebné ešte sa zmieniť o tom, aké metódy a techniky používajú poľskí sociológovia pri empirických výskumoch. Pred desiatimi rokmi prebehla v Poľsku diskusia o metóde „osobných dokumentov“, ktoré má v Poľsku vlastné korene a dlhoročnú tradíciu. Roku 1956 sa diskutovalo o „dvoch prúdoch“ v sociológii a to tom, či kategórie historického materializmu sú dostačujúce pre empirický výskum a hneď na to pokračovala diskusia o význame empirického výskumu

pre historický materializmus. V minulom roku prebehla živá diskusia o „anketománii“ v sociológii. Závěry týchto diskusií ovplyvňovali ďalšie používanie metód a techník. Dnes je situácia taká, že pri sociologickom výskume sa používa komplex metód a techník, počnúc využívaním demografického a etnografického materiálu a kombinovanie ankiet, dotazníkov, rozhovorov, osobných dokumentov, pozorovania zúčastneného a nezúčastneného atď.

Zatiaľ v poľskej sociologickej literatúre chýba systematické spracovanie problematiky metód a techník súčasných sociologických výskumov. Túto medzeru nahradzujú predbežne skriptá S. Szostkiewicza, *Procedúry a techniky sociologického výskumu* (Procedury i techniki badań socjologicznych). V IFiS však už vzniklo pracovisko, ktoré sa má špeciálne zaoberať rozpracovaním tejto problematiky.

Vedecký život sociológov si možno ťažko predstaviť bez Poľskej sociologickej spoločnosti, ktorá má mimo Varšavy ešte 4 odbočky (Poznaň, Lodž, Lublin, Krakov), na čele ktorej stojí prof. Ossowski. Spoločnosť usporiada prednášky a diskusie, na ktorých sa často zúčastňujú sociológovia zo zahraničia (prof. dr. Reinhardt Bendix, prof. dr. Goriczar, prof. dr. G. Osipov atď.).

Svoj informatívny článok som začal tým, že som poukázal na veľké možnosti získavania poznatkov a skúseností z poľskej sociológie pre rýchly rozvoj marxistickej sociológie u nás. Treba si len želať, aby sa začínajúca spolupráca medzi našimi a poľskými sociológmi rozšírila a nadobudla trvalý charakter, aby sme v krátkom čase dohonili to, čo sme doteraz vo vývine marxistickej sociológie zameškali.

K VÝVOJU A KU KRITIKE KONFUCIÁNSKEJ ETIKY

MARIÁN GÁLIK

Keď prof. Derk Bodde spracúval register k anglickému prekladu Dejín čínskej filozofie (Čung-kuo če-süe š') od prof. Feng Jou-lana a prišiel po heslo Ethics v prvom zväzku (v ktorom sa hovorí o začiatkoch čínskej filozofie až po 1. stor. pred n. l.), napísal, že „tak mnoho z čínskej filozofie patrí do etickej oblasti, že úplný zoznam všetkých odkazov k etickým kategóriám spomínaným v tomto zväzku by bol temer nemožný“.¹

Stará čínska filozofia je predovšetkým učením etickým; súčasne aj filozofiou politickou, pričom etika slúži politike. Všeobecne sa dá povedať, že etika ako učenie o morálke, mravných kategóriách, úlohe mravnosti v individuálnom, v spoločenskom a politickom živote tvorí základ čínskej filozofie vcelku, i osobitne v jednotlivých filozofických smeroch, konfucianizmu, taoizmu, mohizmu

¹ Fung Yu-lan, *A History of Chinese Philosophy*, vol. I, Princeton, Princeton University Press, 1952, 429. Oteraz iba Fung Yu-lan.